

5. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга первая: Общие положения. Изд. 2-е, завод 6-й (стереотип.). М. : Статут, 2003. 848 с.

Одержано 14.04.2019

УДК 347.2

Юлія Михайлівна ФІЛОНОВА,

аспірант кафедри цивільного права № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВИКЛЮЧЕННЯ МАЙНА З-ПІД АРЕШТУ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ РЕЧОВИХ ПРАВ НА ЧУЖЕ МАЙНО В УКРАЇНІ

1. В сучасних економічних умовах в Україні застосовуються правові механізми захисту речових прав на чуже майно, які ще не отримали належного глибокого висвітлення в науковій літературі. Варто зазначити, що дослідження способів захисту права власності завжди займало важливе місце в юридичній науці взагалі й в цивілістиці, зокрема, адже на захист права власності прямо чи опосередковано спрямовані норми багатьох галузей права (цивільного, кримінального, адміністративного та ін.) [1]. Разом з тим, питанню способів захисту речових прав на чуже майно приділяється недостатньо уваги.

2. Відповідно до ст. 396 ЦК особа, яка має речове право на чуже майно, має право на захист цього права, у тому числі й від власника майна. Захист речових прав на чуже майно в порядку цивільного судочинства може здійснюватися за вимогами, аналогічними до тих, що пред'являються для захисту права власності, якщо вони не суперечать змісту та відповідають природі відповідного речового права. Згідно зі ст. 16 ЦК України кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу. Захист цивільних прав та інтересів може здійснюватися, зокрема, шляхом звільнення майна з-під арешту. Ч. Н. Азімов, вказує, що всі передбачені ст. 16 ЦК України способи захисту суб'єктивних цивільних прав поділяються на речово-правові та на зобов'язально-правові. Характерними рисами речово-правових засобів захисту права власності є: спрямованість на безпосередній захист абсолютного суб'єктивного права; відсутність зобов'язань між власником і особою, що порушила його суб'єктивне право власності [2].

3. Речово-правові позови спрямовані на захист таких правоможностей власника як володіння, користування та розпорядження. До цих позовів відносять: позов про витребування майна із чужого незаконного володіння (віндикаційний позов); позов про усунення перешкод у здійсненні права користування та розпорядження майном (негаторний позов); позов про виключення майна з опису та зняття з нього арешту. Для захисту правоможностей розпорядження та володіння застосовуються такі способи захисту, які прямо

передбачені законодавством, зокрема позов про зняття з арешту з майна (ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження»).

4. Арешт майна та його опис є багатоаспектним поняттям, залежно від галузевої приналежності норм, які його передбачають, може виявлятися як:

- заходи забезпечення позову (ст. 150 ЦПК, ст. 137 ГПК);

- нотаріальна дія, яка має місце, зокрема, при відкритті спадщини та полягає у вжитті заходів з охорони спадкового майна шляхом його опису та передачі на зберігання (ст. 34, 60, 61 Закону України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р.);

- слідча міра, метою якої є захист майнових прав громадян (п. 7 ст. 131, ст. 170 КПК);

- адміністративний арешт майна платника податків (ст. 94 Податкового кодексу).

5. У сучасній правовій доктрині науковці не дійшли єдності думок щодо того, до якого із речово-правових способів захисту варто віднести позов про виключення майна з-під арешту.

Так, на думку Є. О. Суханова, особливим позовом, що використовується для захисту права власності, виступає вимога про звільнення майна з-під арешту (виключення майна з опису). Об'єктом такої вимоги завжди є спірне майно, що існує в натурі, тобто індивідуально визначені речі, що наближає цей позов до речово-правових. І. О. Дзера також вважає, що звільнення майна з-під арешту (виключення майна з опису) слід зараховувати до речово-правових, зокрема до допоміжних заходів захисту права власності [3; 4].

М. Б. Братусь відносить позов про виключення майна з опису до різновиду позову про визнання права, оскільки він спрямований на усунення невизначеності меж майнового права, а вже в результаті встановлення власника майна відновлюється можливість розпоряджатися ним [6].

6. Позов про зняття арешту з майна безпосередньо спрямований на захист абсолютного права, адже учасники даних правовідносин не зв'язані між собою конкретними зобов'язаннями. Тому слід погодитися з тим, що цей вид позовів є речово-правовим способом захисту права власності. Тому виникає питання, чи можливо застосувати його саме як спосіб захисту речових прав на чуже майно.

7. Виходячи з аналізу судової практики, у такому ж порядку розглядаються вимоги осіб щодо звільнення майна з-під арешту (виключення майна з опису), які не є власниками майна, але володіють ним на підставах, передбачених законом [7]. Арештом майна можуть порушуватися не тільки права та законні інтереси володільців майна, а й права інших суб'єктів, які мають речові права на чуже майно, що є предметом спору.

8. Так, сервітутне право не передбачає володіння відповідною земельною ділянкою чи нерухомим майном, а лише надає особі можливість користуватися цим майном у певному обсязі. Однак очевидно, що право суб'єкта сервітутного права в разі арешту відповідного майна також буде порушується і тому може

бути захищено так само шляхом позову звільнення майна з-під арешту (виключення майна з опису).

9. Отже, суб'єкт будь-якого речового права на чуже майно повинен мати можливість вимагати зняття арешту з переданого йому на законних підставах чужого майна, якщо такий спосіб захисту відповідає змісту порушеного права й характеру дій, якими воно порушене, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням.

Список бібліографічних посилань

1. Дзера І. О. До питання про поняття та класифікацію цивільно-правових засобів захисту права власності. *Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство*. 1999. Вип. 90. С. 36–41.

2. Цивільний кодекс України : коментар. Харків: Одиссей, 2003.

3. Дзера І. О. До питання про поняття та класифікацію цивільно-правових засобів захисту права власності. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 1999. Вип. 70. С. 36–40.

4. Суханов Е. А. Лекции о праве собственности. М., 1991. 433 с.

5. Братусь М. Б. Вещно-правовые способы защиты права собственности и владения : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. М., 2005. 203 с.

6. Советское гражданское право : учеб. / под ред. Д. М. Генкина. М. : Госюриздат, 1950. 495 с.

7. Про деякі питання практики виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів України : постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 № 9 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009600-12> (дата звернення: 02.04.2019).

Одержано 05.04.2019

УДК 347.921.4

Роман Васильович ЧУМАК,

*аспірант кафедри цивільного права та процесу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМИ ВИПЛАТИ ГОНОРАРУ АДВОКАТУ В РАЗІ ВИГРАШУ СПРАВИ (ТАК ЗВАНОГО ГОНОРАРУ УСПІХУ)

Рішення Верховного суду від 12.06.2018 р. (справа № 462/9002/14-ц) про так званий «гонорар успіху» викликало чимало дискусій як серед науковців, суддів, адвокатів та ін. У вказаному рішенні було сформульована дуже важлива правова позиція щодо угод про виплату адвокату гонорару у разі отримання позитивного рішення суду.

Судовий спір був ініційований адвокатом, що уклав із особою договір про надання юридичних послуг. За умовами договору клієнт (замовник) мав сплатити адвокату послуги у фіксованому розмірі у сумі 32 500 грн та у випадку досягнення позитивного результату, а саме якщо рішенням суду було визнано